

УДК 32:008

Шевчук Дмитро

ПОЛІТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Сучасну культуру описують як таку, що перебуває в постійному русі, зміні. Це має безпосередній вплив на ідентичність людини, про що зазначає чимало сучасних філософів, соціологів, культурологів, політологів. Суб'єкт втрачає сталу ідентичність і постає швидше «мозаїкою» ідентичностей. З. Бауман описує це так: «Хронічним атрибутом «поновочасного» стилю життя є непослідовність поведінки, фрагментаризація і епізодичність різноманітної активності індивідів» [2, с. 7]. Він звертає увагу на те, що ідентичність сьогодні не дістається в подарунок чи безапеляційним вираженням, як це було в минулому. Ідентичність є чимось, що конструюється, а тому вона постає завданням, від якого людина не може втекти. Ці проблеми стосуються не лише окремих індивідів, але й цілих націй. У цьому контексті особливо актуальною проблемою є ідентичність національних меншин, вплив на яку мають загальні процеси, що відбуваються в сучасній культурі.

Ідентичність національних меншин має значний вплив на політику. Про це свідчить як історія, так і сучасність. Теперішня політична практика демонструє, наприклад, реалізацію своєї політики ідентичності, коли політика набуває культурного виміру. Різноманітні меншини (національні, релігійні, сексуальні та ін.) починають брати все більш активну участь у політичному й соціальному житті, наполягаючи на співмірності власної ідентичності з ідентичністю більшості. Таким чином, актуальним постає аналіз філософських і культурологічних підстав політики ідентичності національних меншин у світлі сучасних культурних процесів та розвитку політичної філософії. Політика ідентичності репрезентована, зокрема, критикою лібералізму, який пропонував онтологію, що передбачала схожість усіх суб'єктів одне до одного.

Занепокоєння власною ідентичністю серед національних меншин пов'язане з потребою співвіднесення національної ідентичності із глобальними процесами. Проблему зв'язку культурної ідентичності з глобальними процесами аналізує Дж. Фрідмен, який вважає, що сучасна культура характеризується «дифузцією» ідентичності. Подібні процеси вже мали місце в історії в епоху еллінізму, коли ними була спричинена ерозія традиційних основ для творення ідентичності та символічного універсуму [4, с. 37–38]. У цій ситуації зміні піддається внутрішній аспект культурної ідентичності, оскільки під сумнів потрапляють аксіологічні основи індивіда.

Ідентичність національних меншин постає сьогодні, зокрема, як політична проблема. Це пов'язано із загальним явищем політизації ідентичності, коли політична боротьба набуває культурного характеру. Маємо справу зі своєрідною ревізією сучасної демократії та лібералізму під кутом того, чи допускають вони плюралізм ідентичності. А також ця проблематика має бути предметом рефлексії в межах політичної філософії, зокрема, постає питання, чи здатна філософія осмислювати нові політичні феномени. Політика ідентичності пов'язана із появою різноманітних соціальних та етнічних рухів, які наполягають на відмінності власної ідентичності й зумовлюють зміни в політичному житті. На цьому зосереджують увагу, зокрема, представники політичної філософії, що пов'язані із лівицею, щоб розробити для себе нові політичні стратегії.

Політизацію ідентичності можемо розуміти як негативний політичний феномен. Ф. Фуреді, наприклад, стверджує, що сучасне суспільство має обмежену можливість відповіді на питання, ким ми є. Це пов'язано із загальним соціальним включенням, яке становить спробу дати відповідь стосовно визнання, що впливає на політичний дискурс. Для Ф. Фуреді політизація ідентичності пов'язана із зникненням істинного смислу політики.

Можливістю вирішити проблему ідентичності національних меншин, а також альтернативою до мультикультуралізму є концепція агоністичного лібералізму, яка була розроблена сучасним британським політичним філософом Джоном Греєм. У працях цього філософа подано позицію плюралізму, що передбачає своєрідну версію постпросвітницької антропології. Дж. Грей стверджує, що плюралістична перспектива, яку він намагаєть-

ся захищати, спрямована на послаблення трагічного характеру культурних ідентичностей, що завжди були конфлікними.

Політична філософія Дж. Грея представляє саморефлексію лібералізму, а також його критику з метою окреслити нові завдання ліберальної теорії і, таким чином, визначити перспективи її розвитку. Критика ліберального проекту стосується принципів і цінностей, які лежать у його основі. Дж. Грей підкреслює, що рівень безсилля принципів, який знаходимо в ліберальному проекті, настільки серйозний, що дає підстави відмовитися від універсалістських сподівань ліберальної теорії. Вплив на сучасний стан лібералізму має передусім крах просвітницьких сподівань на зникнення партикулярних національних і релігійних зв'язків, а також поступову маргіналізацію культурних відмінностей у житті людей.

Агоністичний лібералізм передбачає, що культура суспільства в умовах сучасного плюралізму може мати дуже складну внутрішню структуру, оскільки вона включає механізми співіснування різних традицій та стилів життя. Агоністичний лібералізм, таким чином, передбачає лояльність, яка скерована на конкретні форми соціального життя, а не на абстрактні принципи.

Проблема реалізації політики ідентичності повинна вирішуватися у такий спосіб, щоб представники національних меншин мали можливість бути Іншим у суспільстві. Крім того, треба її реалізувати так, щоб «бути Іншим» стало основою не для ксенофобії, а для ксенології, коли ця «Іншість» не експлуатується більшістю. Це вимагає філософських рефлексій щодо актуальних політичних та культурних проблем, що стосуються питання ідентичності.

Література:

1. Грей Дж. Поминки по Просвещению. Политика и культура на заре современности / Дж. Грей ; пер. с англ. – М. : Праксис, 2003. – 368 с.
2. Bauman Z. Dwa szkice o moralności ponowoczesnej / Z. Bauman. – Warszawa : Instytut kultury, 1994. – 88 s.
3. Dziekański P. Informacja jako zasób organizacji w społeczeństwie informacyjnym (zarys problematyki) / P. Dziekański // Polityka bezpieczeństwa w warunkach integracji europejskiej. Bezpieczeństwo, globalizacja – zarys problematyki. – Ostrowiec Świętokrzyski : Wyd. WSBIP Ostrowiec Świętokrzyski, 2013. – S. 149–168.
4. Friedman J. Cultural Identity & Global Process / J. Friedman. – London : SAGE, 1996. – 270 p. – P. 37–38.